

ÖNSÖZ

Gönül ehli olan sûfiler, manâ yönleriyle olduğu kadar, halk eğitimcisi olarak da dikkati çeken şahsiyetlerdir. İç dünyaları ilâhî sırlarla dış dünyaları da güzel ahlâk ile donanmış olan bu gönül adamları, gerçekte insanların hayatta benimsemesi gereken her türlü davranış, bilgi ve görgü kurallarını öğrettikleri gibi, zaman zaman insanın insana, Hakk'a ve hakîkate, eşyaya ve mahlûkata karşı davranış ve sorumluluklarıyla ilgili prensipleri de vaz' etmektedirler. Yine bu gönül adamlarının, halka kapalı ve fakat münevver benliklere açık birer iç âlemlerinin de olduğu herkesin malûmudur. Onların herkese açık olmayan bu iç bilgilerine Kur'ân'ın ifadesiyle "ledün" denmektedir. Ledün, gönülden gönüle aktarılan harfsiz, sözsüz ve kiptapsız bir bilgidir. Üstelik ledünnî bilgi, ancak aşk ve arzu ile tâlip olanlara sunulan bir hayât suyudur. Manâ rehberleri, eşyanın sırlarına ait bu ilmi, kabiliyetli kişilere talim ederek, tarih boyunca pek çok insan yetiştirmişlerdir. XII. asırda Türkistan'da yaşayan Türklerin manevî önderi Ahmed Yesevî'den beri Müslüman Türk dünyasının her beldesinde faaliyette bulunan gönül terbiyecileri, halka yol-yordam; âdâb ve erkân öğreterek toplumu topyekun ihyâ etmeye çalışmışlardır.

Bugün, gönül ehli bu halk eğitimcilerinin, eserlerinde ortaya koydukları düşünce ve eğitim sistemleri modern metodlarla incelenmeli, çağa uygun olarak toplumda yeniden uygulanabilir hâle getirilmelidir. Bunun için yapılması gereken ilk ça-

lışma, geçmişin mirâsı olan bu klâsik kaynakların bugünkü dilimize aktarılarak yayınlanmasıdır.

Diğer yandan, bir kültür ve tefekkür tarihi yazabilmek için, millî kültürümüzün yapı taşları olan; eser veren, düşünce ve gönül dünyamızı besleyen gönül, fikir ve san'at adamlarının da incelenmesi gerekir.

Elinizdeki bu eserin çevirisi söz konusu düşüncenin bir ürünüdür.

*

Ayna ve Terâzi adıyla sadeleştirdiğimiz, Mir'âtu'l-Âşıkîn (“Âşıkların Aynası”) ve Mîzânu'l-Âşıkîn (“Âşıkların Terazisi”) adlarını taşıyan bu iki risâle, XIX. asırda Safranbolu’da yaşayan Mehmet Emîn Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Şa'bâniyye Halvetiyye yolunun XIX. asırdaki büyüklerinden Geredeli Aziz Halil Efendi tarafından yetiştirilen Mehmet Emin Efendi, bu eserlerinden anlaşıldığı kadarıyla medrese eğitiminden geçmiş mutasavvıflarımızdan birisidir. Zira, her iki eser içindeki Arapça ibarelerin fasîh olması, âyetlerin yorumu, delil olarak getirilen hadislerin çeşitliliği ve bu hadislerle ilgili çarpıcı yorumları, eserin tertibi ve özgünlüğü, yazarın iyi bir eğitimden geçtiğini göstermektedir. Müellifin yazmış olduğu bu iki küçük risâle, tasavvufî eğitim sürecini anlatan en güzel eserlerdendir. Böyle olmakla birlikte, Mehmet Emin Efendi, yazmaktan çok insan eğitimiyle uğraşan gönül erlerindedir. O, Anadolu’nun en güzel yerlerinden birisi olan Safranbolu’da yaşarken, hiç şüphesiz insan eğitimiyle uğraşıyor, halkın gönül dünyasına aşk, ahlâk ve irfân tohumları ekiyordu.

Safranbolu'nun bugüne yansıyan muhteşem güzelliğinin mimarları, her hâlde Mehmet Emin Efendi'nin gönül pınarından su içmişlerdir.

Kaynaklarda, Safranbolulu Mehmet Emin Efendi'nin hayatı hakkında fazla bilgi bulunmamaktadır. Türbesinden, eserlerinden ve diğer bazı kaynaklardan elde ettiğimiz çok az bilgi, girişte verilmiştir. İleride yeni kaynaklara ulaştıkça müellifin biyografisine ait bilgilerin genişleyeceğini umuyoruz.

Mir'âtu'l-Âşıkîn ve Mîzânu'l-Âşıkîn'in bir matbu nüshası, Mir'âtu'l-Âşıkîn'in ise, ayrıca yazma bir nüshası vardır. Bunların özellikleri eserin girişinde verilmiştir. Bu sadeleştirme çalışmasında söz konusu iki nüsha da değerlendirilmiştir.

Bu tür eserlerin sadeleştirilmesinin ne kadar zor olduğunu sahanın uzmanları bilirler. Eserin dili, terminolojisi ve sentaksı, bugün kullandığımız Türkçe'den çok başkadır. Kullanılan pek çok terim ve terkinbin günümüz Türkçesinde karşılığı yoktur. Türkçemizde, İbn Arabî tesiriyle geliştiğini sandığımız bu dilin, sahaya ait kavramlar bilinmeden anlaşılabilmesi mümkün görünmemektedir. Dolayısıyla bu eserin okuyucuları, bazı kavramları baştan bilmek durumundadırlar. Biz, buna rağmen elinizdeki esere benzeyen sûfî klâsiklerinin az-çok sadeleştirmelerle bugünün okuyucusuna ulaştırılmalsı gerektiği kanaatindeyiz.

Mehmet Emin Efendi, bu iki küçük risalesini, konuşma üslubuyla kaleme almıştır. Sadeleştirme sırasında bu üslup korunmaya çalışılmıştır.

Kütüphanelerimizde, Türk müellifler tarafından kaleme

alınan Arapça; yarısı Arapça yarısı Türkçe (vs.) pek çok eser bulunmaktadır. Bu eserlerin gerektiği şekilde değerlendirildiğini söylemek mümkün değildir. Elinizdeki eser de, Arapça ibare, terkip ve alıntılarının yoğun olarak kullanıldığı bir kaynaktır. Bu tür eserler farklı disiplinlerde çalışan kişiler tarafından günyüzüne çıkarılabilir. Bu eser, böyle bir çalışmanın mahsulüdür. Türk Edebiyatı ile Arap Edebiyatı sahalarında çalışan iki akademisyenin bir araya gelerek yaptığı bu çeviri ve sadeleştirmenin, örnek bir adım olmasını temenni ediyoruz. Bu açıdan edebî mirasımızın gözden geçirilerek disiplinlerarası çalışmayla yayına hazırlanabilecek, araştırmacıların ilgisini bekleyen değerli eserlerin ilim dünyamıza kazandırılmasının uygun olacağına inanıyoruz.

Eserin hazırlık safhasında teknik yardımlarını gördüğümüz arkadaşımız Hakkı Uslu'ya teşekkür bir gönül borcudur. Ayrıca kitap içinde yer alan resimleri çekip bize gönderen arkadaşımız Burhanettin Uysal'a şükranlarımızı sunarız.

Ayrıca eserin baskısını titizlikle gerçekleştiren Andaç Yayınlarının sahibi Emre Andaç Bey'e teşekkür ederiz.

Okuyucunun kendi iç dünyasını seyredip mizana vurduğu "Âşıklara Ayna ve Terazî", tasavvufî eğitim sürecini çok iyi anlatan kaynaklardan birisidir. Eserlerin tasavvuf tarihi, edebiyatı ve felsefesiyle ilgili araştırmalara yeni katkılarda bulunacağını umuyoruz.

M. Tatcı & M. Yıldız

Ankara 2003